

Fra Vejledning nr. 2 til serviceloven (Socialministeriets vejledning nr. 94 af 5. december 2006):

Afsnit IV

Pårørende og værgemål

Kapitel 8

Pårørende

Inddragelse af pårørende

56. De pårørende har normalt et mere indgående kendskab til den ældre, der modtager hjælp, herunder kendskab til den ældres ønsker og holdninger. Det er på mange måder naturligt og nødvendigt, at de pårørende inddrages i planerne for plejen af den ældre – særligt i forhold til plejen af demente. Det er derfor vigtigt, at kommunen er opmærksom på og gør brug af de pårørendes viden om den ældres behov og/eller ønsker og holdninger.

Samarbejdsproblemer

57. Der kan forekomme situationer, hvor samarbejdet mellem kommunen og de pårørende ikke fungerer tilfredsstillende. Hvis det fx drejer sig om, at medarbejderen ikke kan udføre sit arbejde hos modtageren af hjælpen på grund af chikane fra pårørende, bør medarbejderen orientere sin leder om det. Det hænger sammen med, at kommunen som arbejdsgiver har pligt til at sikre, at medarbejderne har ordentlige arbejdsmiljøforhold. Det gælder såvel det psykiske arbejdsmiljø som det fysiske arbejdsmiljø. Det er vigtigt, at der i kommunen er klare retningslinier for, hvordan sådanne situationer håndteres – både af hensyn til medarbejderen og modtageren af hjælpen.

Det er ikke i sig selv chikane, at der er pårørende til stede under udførelse af fx personlig hygiejne, så længe de pårørende ikke blander sig eller er til hinder for, at personalet kan udføre hjælpen.

De pårørende er vigtige samarbejdspartnere. Derfor bør kommunen i første omgang forsøge at gå i dialog med de pårørende. Hjælper det ikke, bør det overvejes, om hjælpen kan ydes på anden måde.

Kommunen kan fx foreslå, at modtageren af hjælpen skifter leverandør, selv udpeger sin hjælper, eller at der gives et kontant tilskud til hjælp, som den pågældende selv antager.

Samarbejde med pårørende til demente

58. Det vil i de fleste tilfælde være i overensstemmelse med den ældres ønske/forventninger, at de pårørende handler på den demente ældres vegne.

Der kan dog være juridiske problemer forbundet med pårørendeinddragelse, hvis der ikke foreligger en fuldmagt eller værgemål, både i form af retssikkerhedsmæssige problemer og i form af lovmæssige begrænsninger.

De retssikkerhedsmæssige problemer kan bestå i, at der kan være tvivl om interessevaretagelsen. Der kan være uenighed blandt de pårørende, og der kan være manglende tillid mellem myndigheden og de pårørende.

Lovmæssige begrænsninger i pårørendeinddragelse

59. Forvaltningslovens regler om videregivelse af oplysninger medfører, at myndigheden ikke uden den svage/demente ældres samtykke kan videregive personlige oplysninger om ham/hende til de pårørende.

Pårørende, der handler på vegne af en svag/dement ældre, uden at der foreligger værgebeskikkelse eller fuldmagt, er uden legale beføjelser, fx i relation til tavshedspligt og opnåelse af partsbeføjelser.

Uenighed om varetagelsen af den dementes forhold

60. Hvis der ikke foreligger en fuldmagt, og der er uenighed mellem de pårørende om varetagelsen af den dementes forhold eller dårligt samarbejde mellem myndigheden og de pårørende eller mistanke om, at de pårørende ikke varetager den ældres interesser i tilstrækkelig grad, bør/skal der beskikkes en værge efter værgemålslovens § 5. Det samme vil gøre sig gældende i tilfælde, hvor den demente giver udtryk for, at han /hun ikke ønsker, at de pårørende træffer afgørelse på hans/hendes vegne.

Kapitel 9

Værgemål

Værgemålsloven

61. Det grundlæggende princip i værgemålsloven er, at værgemålet skal tilpasses efter den enkeltes behov, og at værgemålet ikke må være mere omfattende end nødvendigt. Reglerne giver mulighed for begrænsninger af værgemålet, så det fx kun omfatter bestemte økonomiske aktiver eller bestemte personlige forhold. Værgemålet kan også tidsbegrænses. Det er udgangspunktet, at personer under værgemål er myndige, og de har fx stadig valgret.

Former for værgemål

62. Der findes følgende former for værgemål:

- Økonomisk værgemål (værgemålslovens § 5)
- Personligt værgemål (værgemålslovens § 5)
- Fratagelse af retlig handleevne på det økonomiske område (umyndiggørelse/værgemålslovens § 6)

Anmodning og beslutning om værgemål efter § 5

63. Anmodning om værgemål efter § 5 indsendes til statsforvaltningen med begrundelse og forslag til værgemålets karakter og omfang. I forhold til tidligere er der sket en skærpelse af kravene om at få sagen belyst. Der er fx nu regler om, at lægeoplysninger skal indhentes. Har den pågældende ophold på en særlig boenhed/boform, skal denne udtale sig.

Anmodning om værgemål, ændring og ophævelse kan rejses af følgende:

- Personen selv
- familie
- samlever
- værge
- politimesteren
- statsforvaltningen
- kommunalbestyrelsen

Det vil som regel være et familiemedlem, statsforvaltningen beskikker som værge, men hvis det ikke er muligt, bliver det en af statsforvaltningens faste værger. Værger er undergivet tilsyn af

forvaltningsafdeling og statsforvaltning. Statsforvaltningen skal fortsat godkende usædvanlige dispositioner.

Den personlige værgeres ret/pligt

64. Den personlige værger kan i modsætning til fx en forældremyndighedsindehaver ikke anvende tvangsmidler og har ikke omsorgspligt. Værgemålet medfører en ret for værgeren til at repræsentere den svage i vigtigere forhold af personlig karakter ved at træffe beslutninger, som den svage ikke selv kan tage stilling til, fx ansøge om ophold i anden boform, varetage kontakten med de sociale myndigheder om sociale ydelser, indgivelse af klage eller begæring om aktindsigt. Værgeren kan således optræde på den pågældendes vegne i forhold til offentlige myndigheder. Værgemålet giver ikke værgeren ret til at beslutte tvangsmæssigt at anbringe eller indlægge den pågældende på institution eller hospital, og værgeren kan ej heller give samtykke til lægelig behandling, som den pågældende modsætter sig. Den personlige handleevne kan ikke fratages den pågældende efter reglerne i værgemålsloven.

For yderligere information om værgemål henvises til Civilstyrelsen, www.civilstyrelsen.dk og Statsforvaltningerne, www.statsforvaltning.dk.